

Николай КОВАЧЕВ (Велико Търново)

ЖУРНАЛИСТ И ОНОМАСТ ОТ МОНТАНА – НИКОЛА НАМЕРАНСКИ

Един от четвъртото поколение ономасти, останал верен на родния си край в Северозападна България е Никола Намеранов Котов – Никола НАМЕРАНСКИ.

Роден на 19 декември 1926 г. в селско семейство от с. Липен, отстоящо на 13 км източно от Монтана (Михайловград), той завършва прогимназия в родното си място и четири години е шивашки работник в Криводол, след което продължава средното си образование във Враца и висше по българска филология в Софийския университет. Увлечен от лекциите на проф. Владимир Георгиев, Любомир Андрейчин и Стойко Стойков, той се включва в кръжока по българска диалектология и става негов председател. Под ръководството на проф. С т о й к о в успешно разработва и защитава темата *Шивашкият професионален говор*.

Завършил успешно университетското си образование през 1952 г., Намерански се посвещава на учителското дело като специалист-българист в гимназията чл Михайловград (1952 – 1958), а след това в техникума "Юрий Гагарин" (1958 – 1964). В сърцето на преподавателя и общественика не погасва научноизследователското пламъче, запалено на университетската скамейка и в кръжока при проф. Стойков. През 1953 г. участва в конкурс за аспирант по диалектология при СУ и в конкурс за технически сътрудник при Секция за български език при Института за български език при БАН. Въпреки успешното си представяне, по редица съобръжения не е назначен; Министерството на народното просвещение не го освобождава от разпределение под предлог, че две години е ползувал стипендия.

От 1964 г. до 1987 г. Намерански работи като журналист в окръжния вестник "Септемврийско знаме" в Михайловград и се пенсионира. През това време той изцяло се отдава на научнопопулярните си

краеведски и ономастични изследвания, свързани с родния си край. Под грижливото перо на изследователя и журналиста Намерански излизат стотици статии с обществена културно-просветна и научна ономастична тематика. Във вестника той прокарва и завежда няколко интересни рубрики: “Четиво за любознателните”, “За по-висока езикова култура”, “Езикова култура”, “Език свещен”, “Имената на нашите селища”, “Имената на нашите реки” и др.

С популярни научни материали на езикови ономастични теми Намерански сътрудничи и в редица други вестници като: “Отечествен зов” във Враца, “Червено знаме” – Видин, “Народна трибуна” – Лом, “Звезда” – Кюстендил, “Ком” – Берковица, “Земя” и “Дело” – Михайловград, “Вечерни новини” – София; неговите статии намират място в “Лекционна пропаганда”, в сп. “Език и литература”, “Български език”. От предоставената ни библиографска справка се вижда, че наличните му разработки тематично се отнасят към пет основни групи: ономастика – 137 статии, лексикология и етимология – 37, диалектология – 4, езикова култура – 44, отзиви за научни дейци и книги – 17.

В областта на българската лексикология и етимология той представя на читателите любопитните статии *За названията на месеците* (С е п т. слово, 1965), *Имената на седмичните дни* (С е п т. слово, 1986), *Върху прозвището “торлаци”* (С е п т. слово, 1986)...

В рубриката “Е з и к с в е щ е н” обяснява редица чужди термини, битувачи в журналистическата ни преса, като: *омнибус, автобус, тролейбус, дизайн, инженеринг, фразела, битпазар, битак* и др.

Журналистът езиковед се тревожи от редица проблеми на езиковата култура в нашето ежедневие, на които не се обръща достатъчно внимание, нито се следят съветите на специалистите. В тази насока Намерански е автор на многобройни навременни и ценни бележки за читателите на вестниците. В тези бележки той засяга спецификата и предназначението на лозунгите, фирмите и надписите в населените места; обръща внимание на редица стилни, правописни и калиграфски слабости в рекламните материали и названия на учреждения, заведения и витрини.

Въпреки че е отдалечен от столичните научни среди и центрове, Намерански следи отблизо нашата езиковедска литература и намира време и възможности да я популяризира и довежда до знанието на стотиците читатели на местните вестници.

В рубрика “Д е й ц и н а н а у к а т а – н а ш и з е м л я ц и”, по различни поводи той помества отзиви за проф. Иван Д у р и д а н о в (С е п т. слово, ноемв. 1974), за книгите му: *Езикът на траките* (С е п т. слово, окт. 1976), *Хидронимията на Вардарския басейн* (С е п т. слово,

ноемв. 1976); за акад. Владимир Георгиев – *Езиковед с международна известност* (Септ. слово, февр. 1978), за проф. Л. Андрейчин – *Светило на българската граматика* (Септ. слово, апр. 1985) и др.

Най-близко до сърцето на журналиста и изследователя, обаче, си остава тематеката на българската ономастика, свързана с обекти на северозападния му роден край и отделни обекти от други райони на страната. Намерански участва и със свои съобщения и доклади в отделни конференции и научни симпозиуми.

В рубрика “Имената на нашите реки” на в. “Септемврийско слово” той запознава читателите и краеведите, учителите и учениците в окръга с етимологията на редица наши реки: *Дунав, Огоста, Ботуня, Лом, Цибрица*; във в. “Отечествен зов” – Враца, помества статии за *Ботуня* и *Врътешница*, а във в. “Червено знаме” – Видин – за *Витбол, Арчар, Скомля...*

В рубрика “Имената на нашата земя” се изясняват етимологиите на *Клокотница, Янтра, Златия, Преслав, Арабаконак, Перуцица, Магурата, Плиска, Витоша, Ахелой, Якоруда, Сливница, Кнежа* и много още. Ценното в статиите на Намерански е, че произхода и значението на отделните местни имена-топоними се извършва върху една по-широка историко-географска и поселищна основа, което дава на тълкуването обосновава приемливост и мотивираност. Благодарение на компетентните популярни научни статии на Намерански местните краеведи, жители и читатели имат възможност да се запознаят с истинския произход на имената на многобройните обекти в окръга и страната. Върху имената на селищата в Михайловградски окръг авторът посвещава над 50 статии – последователно и целенасочено – едно компетентно научнопопулярно полезно дело. Постепенно от статии за имената на отделни селища, авторът преминава към синтезиращи теми и статии като: *Смислово богати и звучно красиви* (Септ. слово, юни 1985), *Запазени в народната памет* (Септ. слово, юли 1985), засягаща имената на над 200 селища. На етничноезиковия произход на населението в отделни селища е посветена статията *Богат избор за културата, езика и бита на населението в миналото* (Септ. слово, септ. 1985). Не по-малко любопитна е статията *Народната етимология на селищните имена като фолклорно творчество* (Септ. слово, юни 1985), по-късно разработена в отделна студия в *Проблеми на българския фолклор* (Т. I. 1991, 176–185) – значителен принос към студия на проф. Ив. Шишманов (– В: СБНУ, IX, 1893, 467–468).

В своята научна и популяризаторска дейност Н. Намерански не забравя и някои злободневни въпроси на българската антропонимия –

въпросът за именуването и преименуването на българските граждани, за избор на подходящи лични имена на новородените деца. На вниманието на младите семейства той посвещава статиите: *Когато даваме име на детето си да помислим* (С е п т. слово, окт. 1966) – наблюдение и изводи върху съвкупност от 2000 лични имена от региона.

В статията *Личните имена на михайловградчани* (Д е л о, № 132, ноемв. 1991) той достига до извод и препоръка, че "Българският именник е достатъчно богат и разнообразен, за да може от него да се избере хубаво име – звучно и смислено".

Интересно хрумване на ономаста е и статията *Истинска цветна градина* (Д е л о, № 53, май 1994), посветена върху названията на кооперациите в Михайловградския край – "Самите имена внушават идеите за кооперативизма". Похвална е идеята на изследователя да извърши честотностатистически наблюдения върху личните имена на 30 822 жители от Михайловград от избирателните списъци за 1990 г. и да ги предложи на нашата наука в статията *Наблюдения върху личните имена в Михайловград* (– В: С ъ с т о я н и е и проблеми на бълг. ономастика. Т. 2. ВТУ, ЦБО, В. Търново, 1994).

С оглед на празнуване на именниците у нас, като помощник на нашите семейства Намерански издава и интересната си книга *Празниците на българина [Кога, защо и как да ги празнуваме]* (Михайловград, 1993, 166 стр.).

Венец на многогодишната изследователска и научнопопуляризаторска дейност на журналиста и ономаста от Монтана Никола Намерански е студията му: *ИМЕНАТА НА СЕЛИЩАТА В БЕРКОВСКО, МИХАЙЛОВГРАДСКО И ЛОМСКО* (София, 1991, 184 стр.).

Това е една добре обмислена и структурирана монография за селищните имена в част от Северозападна България, желан и ценен принос към бъдещия "Историко-etimологичен речник на селищните имена в България". Монографията съдържа предговор и пет глави. Фактическият материал е разработен всеотрядно с вещина и познание на наличната ономастична литература у нас. Формалносемантичният анализ на имената се тълкува върху широка историко-географска поселищна основа, която добре мотивира съответните им етимологии.

П ъ р в а г л а в а ни представя сбити *Географско исторически бележки за Михайловградския регион* и за отделните селища.

В т о р а г л а в а засяга семантичната и структурна класификация на селищните имена (Сели), групирани на наши и чужди, а според мотивираността им – на земеписни, културно-исторически, посесивни, жителски и немотивирани (възпоменателни); образувани от готови лек-

сически единици и географски термини, от собствени имена (антропонимични), с топонимична наставка и от словосъчетания.

В Трета глава селищните имена се подлагат на анализ. Тук се засягат имена от далечното минало като: *Алмус, Монтана, Помодуана, Ремододиа, Цебрус*; от турското владичество в различни документи и др.

Четвърта глава засяга *Лингвистична характеристика на Сели* – фонетични, граматични, лексикални и словообразователните им особености.

Петта глава обхваща *Речник-показалец на имената* – минали, днешни, отпаднали и действащи.

След четвърта глава излага своите изводи от цялостното изследване на имената. В исторически аспект общият брой на Сели е 129, от тях 116 български, 2 народолатински и 2 неясни; отпаднали са 248 имена: 138 основни и 110 варианта; от отпадналите 70% са от български езиково-етничен произход, 21% турски и 9% са неясни.

Монографичната студия на Никола Намерански притежава всички качества на завършено топонимично ойконимично изследване. Приложената в него методология може да послужи като образец за проучване Сели и в други наши региони (окръзи, области и крайнини).

Дейността на журналиста и ономаста, на популяризатора и изследователя Намерански е едно народополезно и научно дело, подпомагащо цялостното развитие на ономастичната ни наука, която без подобни сътрудници и изследователи по места, не би могла скоро да реши изцяло редица национални задачи по ономастика – събиране и проучване на топонимичното и антропонимичното ни богатство, създаването на необходимите ономастични речници и атласи.